

HAYVAN PAZAR YERLERİ

Yrd. Doç. Dr. Attilâ KAYA*

Ülkemizde büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar genellikle hayvan pazar yerlerinde alınıp-satılmaktadır. Özellikle besiyeye alınacak danalar ve kuzuların temin edilmesinde ilk akla gelen kaynak hayvan pazar yerleridir. Buralarda damızlık hayvan alışverişleri de yoğun olarak yapılmaktadır. Pazar yerlerinde besisini tamamlamış hayvanların satışı yani bu hayvanların kasaplara intikali çok yaygın değildir. Kesim olgunluğuna gelen hayvanlar genellikle işletmelerden doğrudan doğruya mezbahaya sevk edilmektedir.

Hayvan pazar yerleri başlığı altında üç tip pazar yeri tanımlamak olasıdır. Bunlar:

1. HAYVAN BORSALARI: Genellikle büyük şehirlerde belediye mezbahaları yakınında yer alırlar ve resmi tatil günleri hariç sürekli faaliyet gösterirler. Nicelik olarak en fazla sayıda hayvanın alınıp satıldığı yerlerdir. Borsalarda tek tırnaklı hayvan alışverişi yoktur. Sadece kasaplık nitelikteki sığır, manda, koyun ve keçi alış-verişi yapılır. Borsalara ülkenin her köşesinden hayvan gelir ve gece yarısından başlayıp ertesi gün öğle saatlerine kadar yoğun biçimde alışveriş yapılır.

2. YÖRESEL HAYVAN PAZARLARI: Genellikle kasabalarda bazan da büyük köy ve nahiyelerde kurulur. Haftada bir kez ve belirli günlerde faaliyet gösterir. Alışveriş sabah erken saatlerde başlar ve genellikle en geç 10.00-11.00 de biter. Satılan hayvanlar 50-60 km mesafeden getirilir ve çok daha uzaklardan gelen alıcılara satılır. Bu pazarların bir

* Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootečni Bölümü Öğretim Üyesi

köşesinde tek turnaklı hayvan satışları da yapılır. Ancak ağırlık sığır ve koyun satışı üzerindedir. Ülkemizde son yıllarda özel mezbahaların çevresinde de pazar yerleri kurulmaktadır. Bunların yöresel hayvan pazarlarından farkı sürekli faaliyet göstermeleri ve sadece kasaplık hayvan satışlarının söz konusu olmasıdır.

3. PANAYIRLAR: Yılın belirli günlerinde (bir veya iki kez) kurulurlar ve nitelik itibariyle büyük çaplı yöresel hayvan pazarlarıdır. Panayırlar genellikle bir hafta süreli olarak kurulurlar.

HAYVAN PAZAR YERLERİNİN DURUMU

Ülkemizdeki hayvan pazar yerleri genellikle amaca uygun biçimde planlanmamıştır. Çoğu zaman etrafı duvar veya herhangi bir çitle çevrili boş alarlar pazar yeri olarak kabul edilerek kullanılmıştır. Bazan bir kuru dere yatağı bazan da ağaçlık bir saha bu amaç için yeterli görülmüştür. Yükleme ve indirme rampası bulunan pazar yerleri azınlıktadır. Çoğu zaman bu işlemler için doğal engebelerden yararlanılmakta veya hayvanlar büyük zahmetler çekilerek yüklenmektedir. Pazara getirilen sığırların bağlanması için gerekli halkalar veya padok demirleri de inşa edilmiş değildir. Hayvanlar ya kamyon kasalarının kenarına iliştirilmekte ya da iki ağaç arasına urgan gerilmek suretiyle bağlanmaktadır. Bu arada birbirine yabancı sürülerden gelen hayvanlar kavgaya tutuşmakta veya birbirini aşmaya çalışmaktadır. Sonuçta bazı ciddi yaralanmalar nedeniyle ekonomik kayıp ortaya çıkmaktadır.

Pazara gelen yetiştiriciler için de sosyal olanaklar ya çok sınırlıdır ya da hiç yoktur. Oysa uzak mesafelerden gelen insanların yeme, içme, dinlenme ve tuvalet gibi gereksinimlerini karşılayabilecekleri sosyal tesislerin öncelikle düşünülmesi gereklidir. Öte yandan haberleşme olanakları da çok sınırlıdır. Baskül ağırlığı üzerinden yapılacak alış-verişler için kantar ya kasabanın uzak bir yerindedir veya hiç yoktur. Hayvan pazar yerleri için buraya kadar belirtilmiş olan olumsuzluklar listesine daha pek çok eksikleri sıralamak mümkündür. Oysa ilgili belediyeler söz konusu yerlerden borsa rüsumu veya işgaliye adı altında azımsanmayacak gelirler elde etmektedirler. Buna karşılık hizmet olarak çoğu zaman hiçbirşey verilmemektedir. Öte yandan pazar yerleri belirtilen görünümüleri ile çevreyi kirletmekte ve çirkinleştirmektedir.

Türk Standartları Enstitüsü tarafından Kasım-1989 tarihinde TS 7666 kodu ile "Hayvan Pazar Yerleri Kuruluş Kuralları" yayınlanmıştır. Ancak bu standart işlevsel açıdan hayvan pazar yerlerindeki gereksinimleri karşılamaktan uzaktır. Standartta önerilen yerleşim planı ve bina detayları tamamen "sundurma tipi ahır veya ağıl" görüntüsünü vermektedir.

Söz konusu standardın başlıca eksik ve yanlış yönleri şöylece sıralanabilir.

- Standardın metin kısmında öngörülen spesifikasyonlar ile örnek olarak verilen planlar birbirine uyumlu değildir.

- Standartta araç park yeri öngörülmemiştir. Bu büyük bir eksikliktir.

- Yöresel hayvan pazarlarında yemlik yapılmasına gerek yoktur. Çünkü, buradaki alışveriş birkaç saat içinde bitmektedir. Hiçbir yetiştirici bu kısa süre içinde hayvanını yemlemez. Yalnızca suluk yapılması yeterlidir. Yemlik, hayvan borsaları ve panayırlar için gerekir. Bu tip pazarlarda hayvanlar gün boyu, bazen de birkaç gün süreyle kalmaktadır.

- Pazar yeri için yalnızca bir araçlık rampa öngörülmüştür. Oysa pazar yerine başlangıçta 8-10 kamyon-kamyonet aynı zamanlarda gelir, pazarın sonuna doğru yine birçok vasıta aynı anda yükleme yapar.

- Standartta damızlık ve kasaplık hayvan padokları arasında 2 metre uzaklık olması zorunlu kılınmıştır. Bu kısıtlamanın ne amaçla konulduğu anlaşılamamıştır.

- Pazar yeri yalnızca padoklardan oluşmuştur. Oysa büyükbaş hayvanlar için bağlama yerleri olmalı ve bunlar alıcının hayvanı 4 cepheden incelemesine olanak verecek şekilde dizayn edilmelidir.

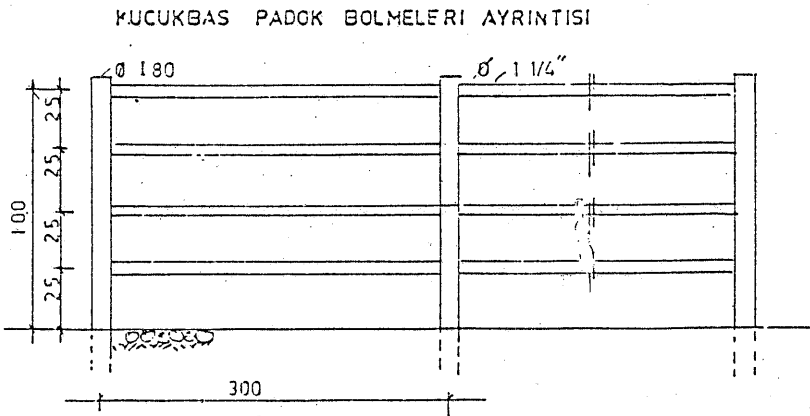
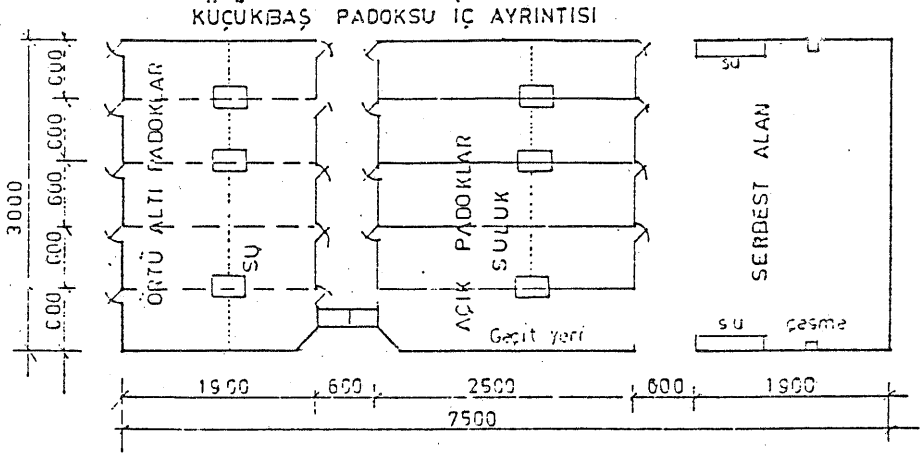
- Standartta, pazar yerlerinin maksimum güneş alması için Doğu-Batı yönünde kurulması istenmektedir. Gölgeğin uzun ekseninin Doğu-Batı yönünde olması doğrudur. Ancak bu gereklilik, maksimum güneş ışığı almak için değil, aksine gölgelik sahayı arttırma amacına yöneliktir.

- Pazar yerinin tamamının kapatılması gerekmez. Kış ayları için özellikle hakim rüzgar yönü ve üstü kapalı bir kısım olması yeterlidir. Bunun dışındaki alan tamamen açık veya kısmen gölgelikli olabilir.

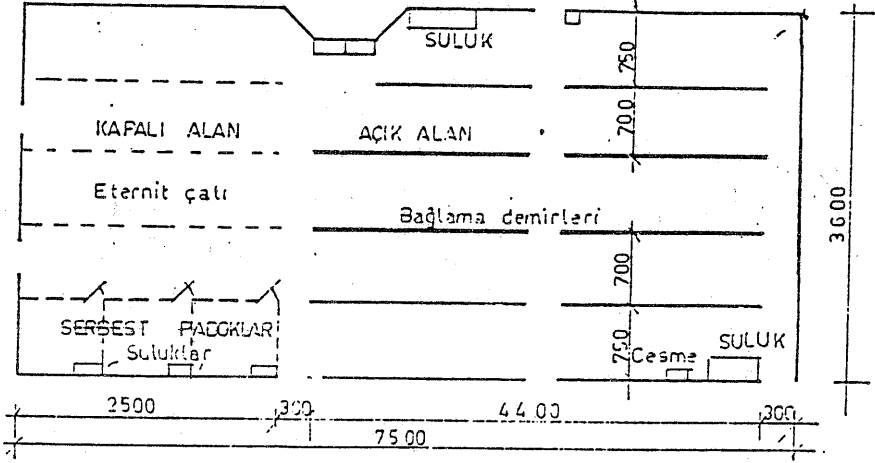
NE YAPILABİLİR?

Hayvan pazar yerleri işlevlerini tam olarak yerine getirecek biçimde planlanmalı ve inşa edilmelidir. Böylece hem yetiştiricilere daha iyi hizmet verilecek dolayısıyla hayvancılığın gelişmesine katkı sağlanacak hem de beldenin görünümü güzelleşecektir. Diğer taraftan pazar yeri içinde ve çevresinde tesis edilecek sosyal tesisler belediyelere ek bir gelir sağlayacaktır. Sözü edilen işlevleri yerine getirecek bir hayvan pazar yeri planı bu yazımız içinde verilmiş bulunmaktadır. Yörenin hayvancılık potansiyeli göz önüne alınarak verilmiş olan ölçülerin fonksiyonel planlamayı aksatmayacak biçimde büyütülmesi veya küçültülmesi olanaklıdır.

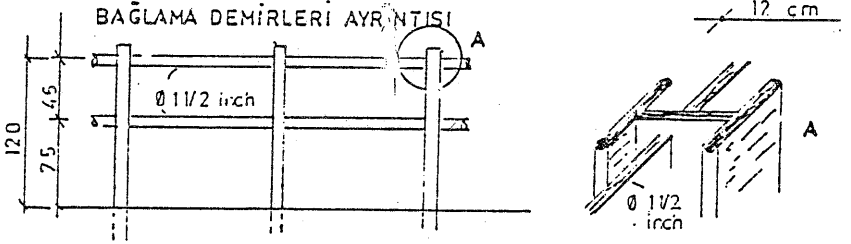
Bu yazımızda eleştirdiğimiz TS-7666 standardının iptal edilerek yenisinin hazırlanması gerekir. Standart mevcut hali ile ülke hayvancılığına katkı sağlamaktan uzaktır.

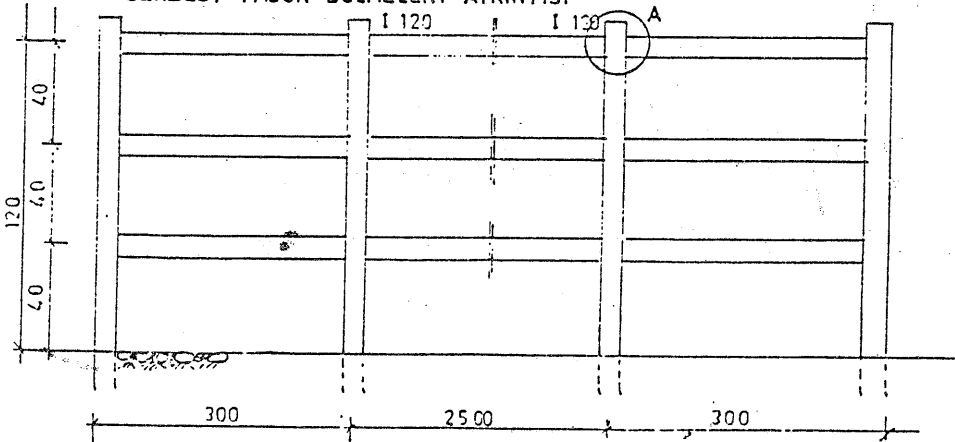
BUYUKBAŞ PADOKSU İÇ AYRINTISI

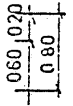
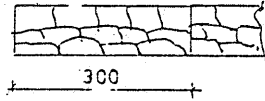
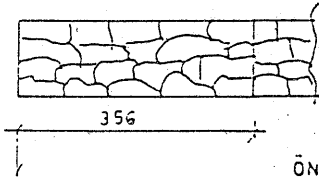
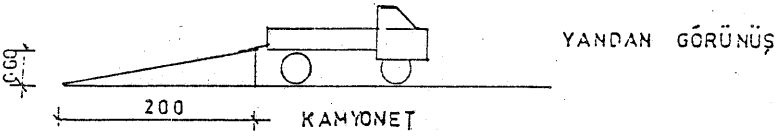
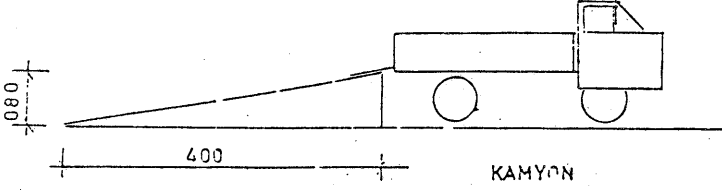
BAĞLAMA DEMİRLERİ AYRINTISI

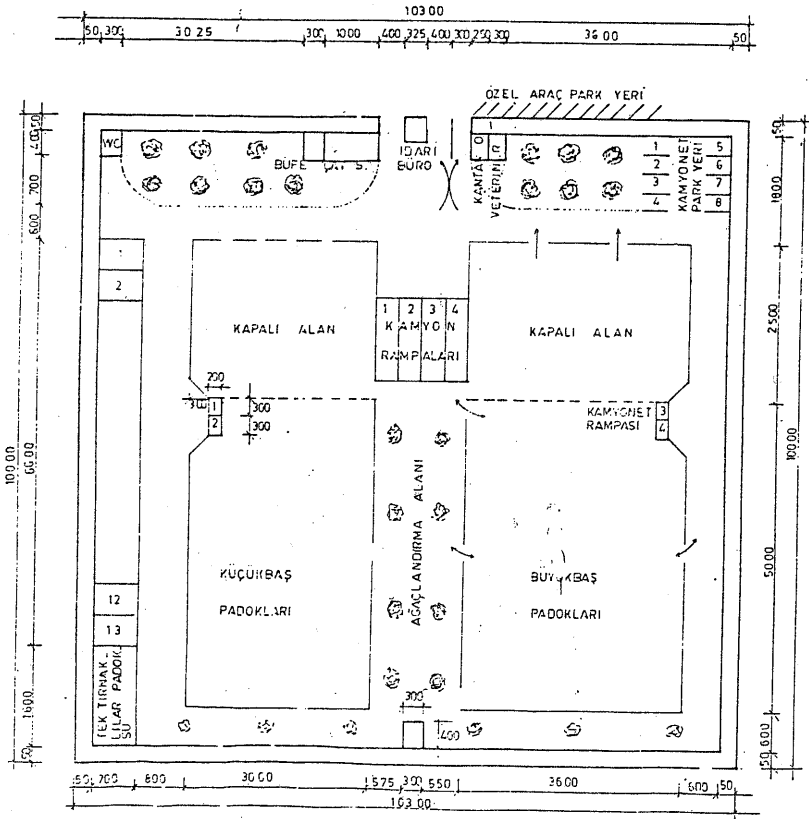
SERBEST PADOK BÖLMELERİ AYRINTISI

RAMPALAR

E.Ü.ZİRAAT FAKÜLTESİ ZOOTEKNİ BÖLÜMÜ		
TASARIM	Yar.Doç.Dr Attila KAYA	200 BÜYÜKBAŞ
ÇİZİM	Tek.Res.Kasım ELMAS	500 KÜÇÜKBAŞ
		KAPASİTELİ
		YÖRESEL HAYVAN
		PAZAR YERİ PRO.
		JESİ

100